

theekersvak, die stelt er misschien belang in te weten, dat *Colchicum autumnale* gebruikt wordt als antirheumaticum en diureticum (geleerd, hè? een gewoon mensch mag natuurlijk niet snappen, wat dat beteekent).

Dat de bloem ook als sierplant gekweekt wordt, weet iedereen, overal ziet men ze hier in Amsterdam in de bloemenwinkels uitgesteld. De knollen zijn grooter dan onze inheemsche, wilde Tijloozen. Ook dragen ze meer bloemen, die echter lang niet zoo mooi zijn als de Tijloozen, die we zooveel in Zuid-Limburg vinden.

De bloemen van den gekweekten vorm zijn dikwijls ^{meer} kleiner dan die in het wild groeien.

Colchicum autumnale is een van onze zeldzame planten der zoo rijke Nederlandsche flora. Ze komt voor in moerassige weiden langs groote rivieren. In Zuid-Limburg is de Tijloos zeer algemeen, in tegenstelling met de andere provinciën. Ik heb de plant in het voorjaar van 1905 bij massa's gevonden in weilanden bij den St. Pietersberg, bij Gulpen, tusschen Valkenburg en Meersen aan de Geul (bij de „verliefde boomen“) bij Sippenaken, Bleiberg (België) enz. enz. In andere provinciën heb ik nog nooit Tijloozen gevonden. Dr. C. A. J. A. Oudemans geeft als vindplaatsen op: tusschen Olst en Deventer, bij Kampen, tusschen Megen en Dieën en bij Maastricht. Dat boek is echter al vrij oud (1874), zoodat er waarschijnlijk nog wel meer plekjes te ontdekken zijn, waar we die mooie bloemen kunnen vinden. (De lijsten van H. Heukels in D. L. N. kon ik niet raadplegen.)

En nu heb ik u het belangrijkste verteld, wat ik van die plant weet. Voor natuurliefhebbers is hier weer volop werk. Ge kunt een half jaar van de mooie plant genieten. In Januari begint de levensgeschiedenis der *Colchicum*, wanneer de eerste groene piekjes door de aarde boren. Dan is het dus tijd om uwe plant te bestudeeren. In September komen de bloemen, de ranke leliën, die zacht op en neer deinen eventjes door een briesje aangeraakt en dan plots losgelaten. De bloemen verdorren en nu begint de winter.

De Heer Gust van de Wall Perné, kunstschilder alhier, was zoo vriendelijk, dit opstel te illustreeren.

J. ALLEN.

Amsterdam, 16 September 1905.

BESCHERM DE MOOIE WILDE PLANTEN.

Indelijk zal het dan ernst worden met de pogingen tot het behoud van natuurmonumenten; maar daar zal ik 't niet over hebben; daarvan zal nog vaak genoeg in ons tijdschrift wat te vertellen zijn.

Dat gaat in 't groot; door samenwerking van velen te gelijk; en daardoor langzaam en, hopen wij, zeker.

Maar er is in 't komende voorjaar voor de afzonderlijke natuurvrienden ook al veel te doen voor 't behoud van enkele planten en dieren, die in de laatste jaren steeds zeldzamer worden of al verdwenen zijn van verschillende groeiplaatsen.

Allereerst moet in het vervolg de aandacht van de jonge liefhebbers der botanie op nog iets anders gevestigd worden, dan wat h~~an~~ tot nu toe in beslag nam.

Het verzamelen en drogen voor 't herbarium moet en mag volstrekt niet verzuimd of uitgesteld worden. Dat is het begin van alle botanische kennis, zonder dat is voor de meeste jongelui het onthouden van de namen en van vormen en kleuren niet mogelijk. Zoo zijn de meesten van ons, ouderen, begonnen, en wij hebben er nooit spijt van gehad.

Hoofdzaak mag dit evenwel niet zijn. Bij het planten zoeken behoort het schetsboek tot de nooit te vergeten gereedschappen; want een zeldzame plant mag niet uitgestoken worden, indien ze op een plek in weinige exemplaren voorkomt, en dat is haast altijd het geval.

Dat is trouwens ook niet noodig; die zeldzaamheden maken zoo'n sterken indruk op ons bij 't vinden, dat wij ze toch voor altijd, alleen door 't bekijken en teekenen kennen; hun kleur en vormen vergeten wij niet zoo licht als die van de groote massa. In de eerste twee jaren van het botaniseeren is het meenemen naar huis van de gevonden planten om ze daar in te leggen, of op ons gemak na te teekenen, nog wel degelijk noodig en nuttig.

Toch zou ik wel willen, dat het eenigzins anders gebeurde, dan tot nu toe den beginners meestal werd aangeraden; niet zoo grondig vooral. Dat lijkt een slechte raad, toch meen ik 't goed. Vroeger was 't herbarium het eenige hulpmiddel om kennis op te doen en vast te leggen; nu is er het schetsen, liefst met kleur, bijgekomen, en dat vergoedt veel.

Steek daarom, als er niet heel veel exemplaren bijeen staan, maar liever een plant niet uit; stel u tevreden met een enkel zijtakje of een paar bloemen, die ge naast de uitvoerige teekening in uw schetsboek plakt, wanneer ze goed gedroogd zijn. Dan mist ge den wortel of een ander ondergronds deel, dat somtijds kenmerkend is; dit is

stellig een onvolledigheid; toch komt het niet zoo heel vaak voor, dat ge ze noodig hebt.

En wat zou het jammer zijn, als ge een plant uitgraaft, die in uw buurt maar in een paar exemplaren voorkomt. Heel veel, juist van de zeldzaamste planten, houden zich nog staande door ondergrondse stengeldeelen of wortels. Alleen het wegnemen van

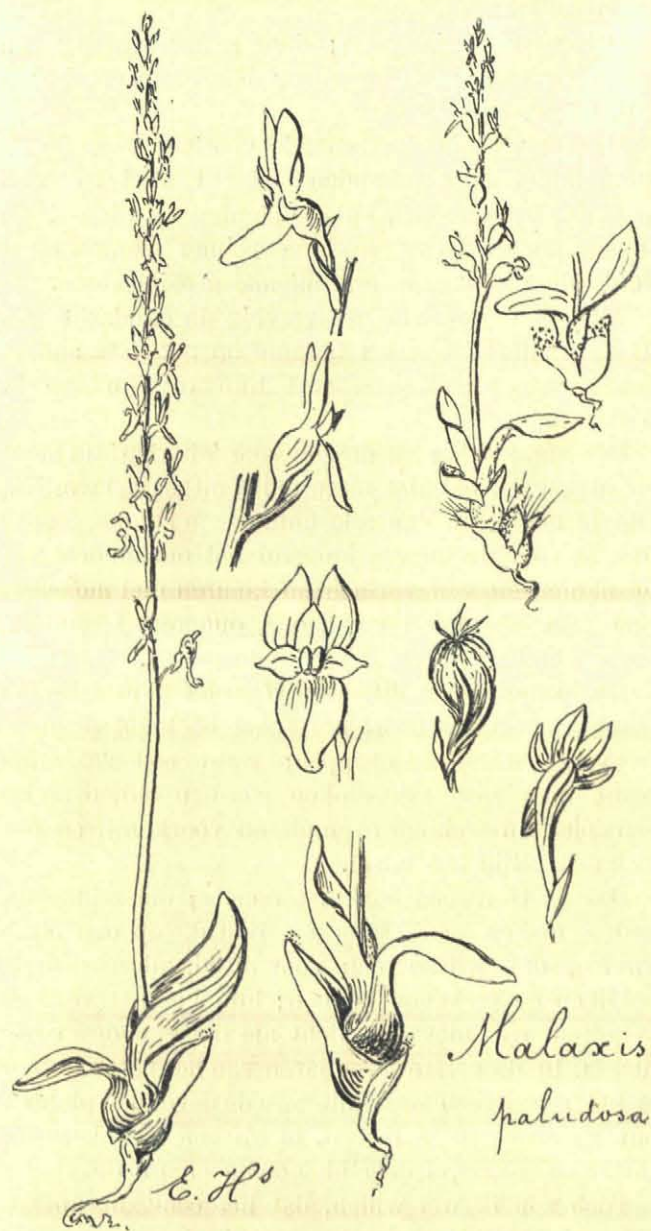
daaraan de natuurliefhebbers de hoofdschuldigen zijn, zooals beweerd wordt, daar geloof ik niets van. Dat heeft andere meer ingrijpende oorzaken. In de eerste plaats het in gebruik nemen van de beste plekjes voor aardappel-, koren- of groententeelt. Ook het plukken in massa's door de kinderen, dat vaak met uitrukken gepaard gaat, kan aardige planten voor goed uit een streek doen verdwijnen; zoo zijn b.v. sneeuwkllokjes, sleutelbloemen, wilde hyacinthen en anemonen al op menig plekje uitgerooid. Doch dat hebben de natuurvrienden evenmin op hun geweten. Wat die doen, is het in triumf meenemen van de enkele zeldzame plant, nog nooit of pas voor 't eerst op die plek gevonden of in ons land ontdekt. Dat is dan ook heel verkeerd, en langzamerhand komt daarin verandering.

Als ik-zelf weer eens zoo'n buitenkansje mocht hebben, weet u wat ik dan doe? In plaats van er, zooals voorheen, een aantal uit te steken en op te zenden naar Leiden en naar de belangstellende botanische vrienden, vermeld ik eenvoudig de vondst met bijvoeging van een teekening en houd de juiste plek geheim. Alleen aan hen, die 't behooren te weten, omdat ze de flora van ons land registreeren, geef ik nauwkeurig de groeiplaats op. Die heeren gaan dan kijken, vergewissen zich van de juistheid; en zien of er eentje af kan voor 't Rijks-herbarium.

Maar behalve die bescherming door onthouding is er ook eene door daden. Dat is het overbrengen van zeldzame of merkwaardige planten, die in gevaar verkeerden. Bemerkt ge, dat uw beschermelingen op geheime of alom bekende groeiplaatsen, het te kwaad krijgen, hetzij met hebzuchtige verzamelaars, hetzij met cultuurgewassen, die hen dreigen te verdringen; plant ze dan over op veiliger plekjes. Dat is in de laatste jaren met goed gevolg op verschillende plaatsen in ons land gebeurd. Zoo is het zeldzame orchideetje *Malaxis paludosa*, dat een tien jaar geleden nog bij honderden op de Eperheide groeide, daar zoo goed als verdwenen; door overplanting naar een afgelegen heipoel zijn althans een aantal exemplaren gespaard gebleven.

Om dat met hoop op succes te volbrengen, is evenwel nog al wat kennis van de levenswijze van de plant noodig; dus, gaat ge ergens op plantenredding uit, neem dan deskundigen mee, als ge zelf er geen verstand van hebt, anders mislukt de landverhuizing wellicht, ondanks de beste bedoelingen, de groote moeite en zorg er aan besteed.

Zoo'n overplanting moet altijd met de kluit en zoo mogelijk in den na-herfst, in den winter of in 't vroege voorjaar geschieden; dan is het vooral ook zaak te letten op de juiste maat van licht die de plant verlangt en de diepte waarop de wortel moet komen. Ook of de Zuid-West- of Noordkant van een bosch het meest geschikt is, en zoo meer.

Natuurlijke grootte.

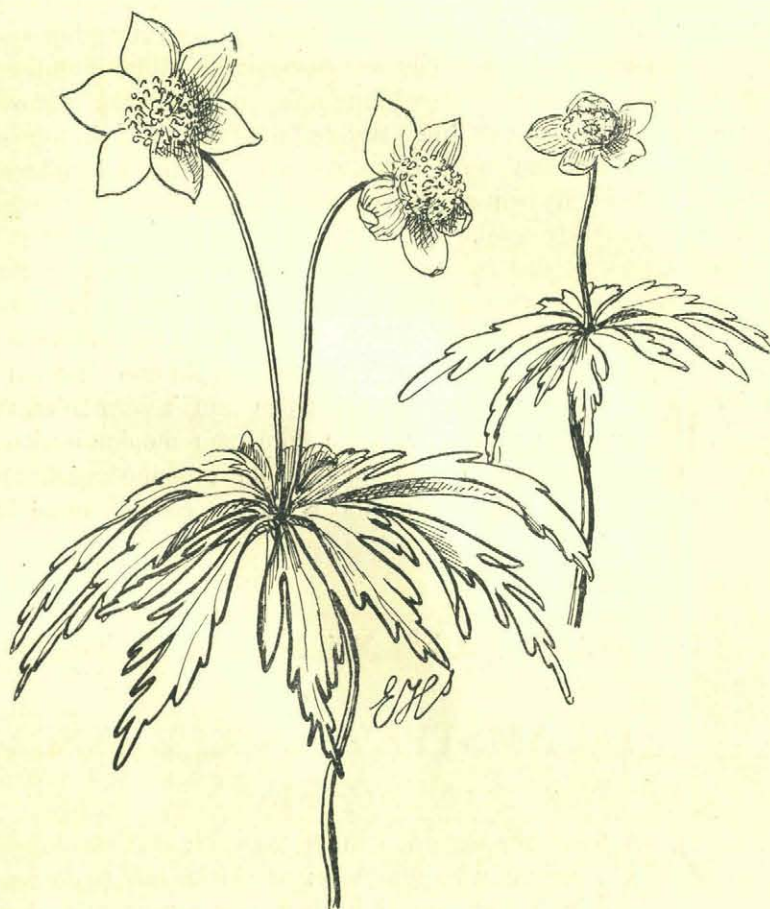
Zachtwortel.

Een lang exemplaar en een klein van dezelfde groeiplaats.

De details vergroot. Boven rechts zijn de eigenaardige kliertjes geteekend (op de onderste bladeren), die vooral bij jonge exemplaren voorkomen.

den bloeisteel schaadt ze dikwijls niet, ook als is er maar één zoo'n stengel. Een uitgestoken plant is een verlorene, tenminste als die voor 't herbarium bestemd is.

't Is heusch geen praatje, dat er de laatste jaren onze flora armer wordt in soorten en exemplaren, vooral in de buurt van groote steden. Niet dat

Gele Anemoon (*Anemone ranunculoides*).

Er zijn al heel wat planten, die niet meer over te brengen zijn, omdat ze al uitgeroeid en verdreven werden door de cultuurgewassen, of door de bloemkweekers ingezameld ter verdere kweeking. Aan zulke verschoppelingen kunnen we wel weer eens een kansje geven.

Jongelui die buiten wonen of vlak bij een groot park, en die tevens over wat zakgeld beschikken, kunnen hier een goed en prettig werk doen. Anemoontjes, witte zoowel als gele, zijn tegenwoordig voor weinig geld te koop bij onze groote bloembollenkweekers. De witte wil vooral groeien waar niet al te jong en al te droog loofhout of gemengd bosch staat, en waar de bladeren liggen blijven. Toch zijn er heele streken in ons land, waar nooit een anemoon te zien is. Als de jongelui daar wat wortelstokken pooten — eerst op plekjes waar de bloemen niet in 't oog vallen van de wandelaars — kan zich daar in korten tijd een anemonen-weelde ontplooien, waar je zelf versteld van staat. Dat heb ik zelf nog pas ondervonden.

Nu is de witte bosch-anemoon op enkele plaatsen in ons land b.v. van Amersfoort tot Barneveld zoo algemeen, dat ze als madeliefjes langs de weilanden en akkers groeien; maar de mooie gele anemoon is haast nergens te vinden. Ook die is te koop, ik zag er in 't voorjaar nog een heel bosch van op een kweekerij bij Haarlem. Ook die wil bij

ons best voort; aan boschkanten op 't Zuiden is er nog overal plaats voor. En dan de blauwe en de paarse anemonen, die groeien maar op heele enkele plaatsen in ons land, wild of verwilderd; en die zullen 't ook best op honderden willen doen, als ze er maar gebracht worden.

Daar staat men soms vreemd van te kijken, dat sommige planten zich zoo moeilijk verspreiden over den omtrek; ook al is de grondsoort, de verlichting en de vochtigheid zoo goed als gelijk. Ja, 't kan gebeuren, ik heb 't zelf gezien, dat in een en dezelfde boschhoek een plantensoort niet heen kon komen over een voetpad van een paar meter breedte. In sommige duinpannen is dat eveneens in nog sterkere mate vaak 't geval. Zoo groeiden in een enkele duinpan achter de zeerichel bij Castricum een menigte blauwe veldgentiaan, *Gentiana campestris*; en nergens anders dan in die eene groote pan kwamen ze voor. Op een goeden morgen zag ik, dat de pan voor de aardappelcultuur in gereedheid gebracht werd, toen hebben we — we waren met ons vieren — zoo goed als 't ging, met spaden en plantenschoppen en zakmessen gewerkt en heel wat van die mooie gentiaantjes gered, door ze met de pol over te brengen naar een andere plek die te klein en te ongunstig gelegen is, om

Veldgentiaan (*Gentiana campestris*).
Rechts en links de vreemdgevormde kelk.

er aardappelen te zetten. Daar staan ze nog en ze breiden zich flink uit.

Ook al in Castricum hebben we met vereende krachten een aantal exemplaren van de uiterst zeldzame anjelier, *Dianthus prolifer* (*Tunica prolifera*), van zijn eenige standplaats op het stationsterrein overgebracht naar een veiliger plekje. Of de Paris uit Breda en Gulpen, die wij in een paar duinboschjes hebben gezaaid en geplant, het doen zal, moet van den zomer blijken.

Als 't gelukt is zal Dr. Goedhart in Leiden er kennis van krijgen. Tot die mededeeling is ieder

Paarse Anemone (*Anemone pulsatille*).

verplicht, die er in geslaagd is, een niet aanwezig plantsoort ergens te doen inburgeren; anders wordt het genoemden botanicus en zijn medewerkers te lastig gemaakt met een groot en nuttig werk waaraan zij bezig zijn; n.l. de plantengeografie van ons land in kaart te brengen.

Laat het, van dit komend seizoen af, niet meer gezegd kunnen worden, dat onze Vaderlandsche Flora schade lijdt door het steeds grooter worden van de belangstelling voor de wilde bloemen; wie verzamelt voor zijn herbarium moet tegelijk uitzaaien en uitplanten met verstand en oordeel, en ook wie alleen

maar wandelend geniet, kan door uitzaaien van mooie bloemen zijn eigen genot en dat van anderen verhoogen. In portemonnaie en vestjeszak kunnen allerlei zaden uit andere streken van binnen- of buitenland lang bewaard blijven, om bij gelegenheid op een gunstige plek aan de aarde te worden toevertrouwd.

Ook dat is een tak van natuursport, waaraan nog veel te weinig gedaan wordt, en die toch weinig geld of moeite kost, alleen wat geduld en volharding. Als in plaats van 't roekeloos plukken het eens gewoonte werd, mee te helpen aan 't vermooien en verrijken van onze wilde flora, zou menige bezitter van bosch en buitenplaats de groenbus niet zoo vijandig gezind zijn, als 't nu wel eens 't geval is.

E. HEIMANS.

DE AMSTELVEENSCH E POEL.

(*Vervolg*).

Maar genoeg nu van de planten; ook de vogels vragen uwe aandacht; in de boschjes, in de heggen, in 't riet, overal hebben zij zich genesteld en op zonnige dagen klinkt u van alle kanten hun gezang en gesjilp tegen. 't Is niet te verwonderen, dat de dichte boschjes en uitgestrekte rietlanden zooveel vogels herbergen. Weinig door menschen gestoord, hebben zij daar eene uitgezochte gelegenheid, hun huishouden op te zetten en hunne spruiten groot te brengen. Toch kost het nog heel wat moeite, hunne nesten op te sporen, en zonder de noodige geoefendheid en oplettendheid komt men meestal teleurgesteld thuis. Is het zoeken in het rietland bijna onmogelijk, ook in de boschjes is het moeilijk. Door de vele kappingen vormen de struiken groote knoesten en verdikkingen met talrijke hopen en gaten, waarvan vele vogels gebruik maken, maar waardoor het natuurlijk des te lastiger wordt, nesten te vinden. Gauw moedelooze of ongeduldige menschen moeten zich hiermede dus maar niet bezighouden.

De eerste vogel, dien ge tegenkomt in de boschjes, zal wel de merel zijn, de aan ieder bekende zwarte lijster met zijn gelen snavel; in ieder park is hij te hooren en te zien. Wanneer gij dicht bij zijn nestelplaats doordringt, vliegt hij luid schreeuwend, laag langs den grond weg en verradt zodoende duidelijk genoeg zijne tegenwoordigheid. Maar al ziet gij den vogel, daarom hebt gij het nest nog niet. De merel is, even als iedere andere vogel, verstandig genoeg het zooveel mogelijk te verbergen, en hoewel hier meestal dicht bij den grond, is het